

וּלְאַלְמָנָה כְּבִתּוּלָה. וְכוּלְלִין בִּרְכָה זוּ בְּאַמְצֵעַ. וּלְבִסּוֹף חוֹתֶם הַמְּבָרֵךְ, אֲשֶׁר בָּרָא שְׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה חֶתֶן וְכֻלָּה וּגו', מִשּׁוּם יִקְרָא דִּידֵהוּ, דְּאִית בֵּיה עֲשָׂרָה אָמוּנִים, (ס"א אָמוּנִים) כְּנָגֵד עֲשָׂרָה מֵאַמְרוֹת שְׁבָהֵן נִבְרָא הָעוֹלָם.

רבי יודאי אָמר, שְׁבַעַה אֵינוֹן, שְׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה תָּרִין. (סד. חֶתֶן תְּרִי. וְכֻלָּה תִּלְת. גִּילָה וְרִיעָה אֶרְבַּע. דִּיצָה וְחִדָּה חֲמִשָּׁה. אֶהְבָּה וְאַחֲוָה שֵׁשׁ. שְׁלוֹם וְרִיעוּת שְׁבַע.) חֶתֶן וְכֻלָּה תִּלְת. אֶהְבָּה וְאַחֲוָה שְׁבַע.

רבי חֲנִינָא, פָּרִישׁ כָּל חַד וְחַד עַל קִיּוּמִיהָ, שְׁשׁוֹן חַד. שִׁמְחָה ב'. חֶתֶן ג'. וְכֻלָּה ד'. וּמוֹסִיף, גִּילָה ה'. דִּיצָה ו'. אֶהְבָּה ז'. וְאַחֲוָה ח'. שְׁלוֹם ט'. וְרִיעוּת י'. דֵּהָא אֵינוֹן עֲשָׂרָה, כְּנָגֵד מֵאַמְרוֹת, שְׁבָהֵן נִבְרָא הָעוֹלָם. וְאִית בִּבְרָכָה זוּ ה' קוֹלוֹת, שְׁבָהֵן נִתְּנָה הַתּוֹרָה. וְכוּלָן יוֹרֶשֶׁת כָּלָה כְּתוּלָה בִּבְרָכוֹת. דֵּהָא הִיא רְאוּיָה. וְאַלְמָנָה אֵינָה רְאוּיָה.

כָּל הָעָם אֲשֶׁר בִּשְׁעָר, זוּ סְנֵהֲדָרִי גְדוּלָה, שְׁהִיו שָׁם. כְּמָה דְּאַתָּ אָמַר, (ש"ב כג טו) מִי יִשְׁקֹנִי מִיָּם מְבוּר בֵּית לָחֶם אֲשֶׁר בִּשְׁעָר. וְהִזְקִנִּים עֲדִים, אֵלּוּ תִּלְמִידֵי חֲכָמִים וְהַפְּרָנְסִים. וְכוּלָן בִּרְכוּ בִּרְכָה זוּ לָהֶם, דֵּהָא פְּרָנְס הַדּוֹר הִזָּה, וּמִנּוּ. אֲכַצֵּן מִבֵּית לָחֶם.

וְהַתְּקַרְאָנָה לוּ הַשְׁכָּנוֹת שָׁם לֹאמוּ יֵלֵד בֶּן לְנַעֲמִי. רַבֵּן פְּתֵרִין קָרָא, בְּהֵאֵי דְכְּתִיב, (שְׁמוֹת כב כה) אִם חָבֵל תַּחְבֵּל שְׁלֹמֶת רַעְףָּ עַד בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ תִּשְׁיָבְנוּ לוֹ. הֵאֵי קָרָא בְּנִשְׁמָה שֶׁל אָדָם מְדַבֵּר, בְּזָה הָעוֹלָם. (וּבְגוֹפּוֹ בִּשְׁחוּלְף לְבֵית עוֹלָמוֹ, בְּנִשְׁמָה בְּזָה הָעוֹלָם) מְלֻמֵּד, שֶׁנִּשְׁמָתוֹ שֶׁל אָדָם יוֹצֵאת בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה, וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִמְּשָׁפֵן אוֹתָהּ, וְלִמְחַרְתָּהּ מְשִׁיב אוֹתָהּ לְחִיקוֹ שֶׁל אָדָם.

לַיְלָה וְלַיְלָה, וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִמְּשָׁפֵן אוֹתָהּ, וְלִמְחַרְתָּהּ מְשִׁיב אוֹתָהּ לְחִיקוֹ שֶׁל אָדָם.

פְּרִי הַגֶּפֶן לְאַלְמָנָה וְלְאַלְמָנָה כְּבִתּוּלָה, וְכוּלְלִים בִּרְכָה זוּ בְּאַמְצֵעַ, וּלְבִסּוֹף חוֹתֶם הַמְּבָרֵךְ: אֲשֶׁר בָּרָא שְׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה חֶתֶן וְכֻלָּה וּגו', מִשּׁוּם הַכְּבוֹד שֶׁלָּהֶם, שִׁישׁ בּוֹ עֲשָׂרָה אָמוּנִים (אָמוּנִים), כְּנָגֵד עֲשָׂרָה מֵאַמְרוֹת שְׁבָהֵם נִבְרָא הָעוֹלָם.

רבי יודאי אָמר, שְׁבַעַה הֵם. שְׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה - שְׁנַיִם. (אֶחָד. חֶתֶן - שְׁנַיִם. וְכֻלָּה - שְׁלֹשָׁה. גִּילָה וְרִיעָה - אֶרְבַּעַה. דִּיצָה וְחִדָּה - חֲמִשָּׁה. אֶהְבָּה וְאַחֲוָה - שֵׁשׁ. שְׁלוֹם וְרִיעוּת - שְׁבַעַה.) חֶתֶן וְכֻלָּה - שְׁלֹשָׁה. אֶהְבָּה וְאַחֲוָה שְׁלוֹם וְרִיעוּת - שְׁבַעַה.

רבי חֲנִינָא פִּרְשׁ כָּל אֶחָד וְאֶחָד עַל מְקוֹמוֹ. שְׁשׁוֹן אֶחָד. שִׁמְחָה ב'. חֶתֶן ג'. וְכֻלָּה ד'. וּמוֹסִיף, גִּילָה ה'. דִּיצָה ו'. אֶהְבָּה ז'. וְאַחֲוָה ח'. שְׁלוֹם ט'. וְרִיעוּת י'. שְׁהִי הֵם עֲשָׂרָה כְּנָגֵד מֵאַמְרוֹת שְׁבָהֵם נִבְרָא הָעוֹלָם. וְיֵשׁ בִּבְרָכָה זוּ חֲמִשָּׁה קוֹלוֹת שְׁבָהֵם נִתְּנָה הַתּוֹרָה, וְכֻלָּם יוֹרֶשֶׁת כָּלָה כְּתוּלָה בִּבְרָכוֹת, שְׁהִי הִיא רְאוּיָה, וְאַלְמָנָה אֵינָה רְאוּיָה.

כָּל הָעָם אֲשֶׁר בִּשְׁעָר - זוּ סְנֵהֲדָרִי גְדוּלָה שְׁהִיו שָׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוּאֵל-ב כג) מִי יִשְׁקֹנִי מִיָּם מְבוּר בֵּית לָחֶם אֲשֶׁר בִּשְׁעָר. וְהִזְקִנִּים עֲדִים - אֵלּוּ תִּלְמִידֵי חֲכָמִים וְהַפְּרָנְסִים. וְכֻלָּם בִּרְכוּ בִּרְכָה זוּ לָהֶם, שְׁהִי פְּרָנְס הַדּוֹר הִזָּה, וּמִי הוּא? אֲכַצֵּן מִבֵּית לָחֶם.

וְהַתְּקַרְאָנָה לוּ הַשְׁכָּנוֹת שָׁם לֹאמוּ יֵלֵד בֶּן לְנַעֲמִי (רוֹת ד.) חֲכָמִים פּוֹתְרִים הַפְּסוּק בְּזָה שְׁכִתּוּב (שְׁמוֹת כב) אִם חָבֵל תַּחְבֵּל שְׁלֹמֶת רַעְףָּ עַד בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ תִּשְׁיָבְנוּ לוֹ. הַפְּסוּק הַזֶּה בְּנִשְׁמָה שֶׁל אָדָם מְדַבֵּר בְּזָה הָעוֹלָם. (וּבְגוֹפּוֹ בִּשְׁחוּלְף לְבֵית עוֹלָמוֹ, בְּנִשְׁמָה בְּזָה הָעוֹלָם) מְלֻמֵּד שֶׁנִּשְׁמָתוֹ שֶׁל אָדָם יוֹצֵאת בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה, וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִמְּשָׁפֵן אוֹתָהּ, וְלִמְחַרְתָּהּ מְשִׁיב אוֹתָהּ לְחִיקוֹ שֶׁל אָדָם.

לְפִיכָךְ צָרִיף הָאָדָם לְהַפְקִיד נִשְׁמָתוֹ לִיוָצֵרוֹ, וְקוֹרָא חַד פְּסוּקָא דְרַחֲמִי, כְּגוֹן (תהלים) בְּיָדְךָ אֶפְקִיד רוּחִי פְּדִית אוֹתִי ה' אֵל אֱמֶת. (א) וְהוֹאִיל וְהִיא בְּפִקְדוֹן, אָף עַל פִּי שְׁהִיא מְחַוֵּיבֶת בְּכֶמֶה חוֹבוֹת, הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְשִׁיב אוֹתָהּ לְחִיקוֹ שֶׁל אָדָם.

כְּעֵנֶן זֶה, צָרִיף לְהַתְנַהֵג בְּמִידוּתוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְלִלְכֹת בְּדַרְכָּיו. דְּכָתִיב, (דברים) וְהִלַּכְתָּ בְּדַרְכָּיו. שֶׁהִרִי נִשְׁמָתוֹ פִּקְדוֹן בִּידוֹ שְׁהִיא מִתַּחַת פֶּסֶא הַכְּבוֹד וְהוּא נוֹצֵר מְטָפָה סְרוּחָה הִרִי פִקְדוֹן נִשְׁמָתוֹ בִּידוֹ.

וְכָתִיב אִם חָבַל תַּחְבֵּל שְׁלֵמַת רַעַךְ, אִם חָבַלְתָּ מַעֲשֶׂיךָ, וְלִלְכֹת נִשְׁמָתְךָ, שְׁהוּא מֵאוֹר לְבוּשׁוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁהוּא רַעַךְ וְרַע (דף קח ע"ב) אֲבִיךָ. עַד בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ, כְּשִׁיגִיעַ זְמַנְךָ לְהַפְטֵר מִהַעוֹלָם, תְּשִׁיכְנוּ לוֹ. דְּכָתִיב, (קהלת יב) וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נָתַנָּה. תָּנָה לוֹ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְּנָה לָךְ.

אִם חָבַל תַּחְבֵּל. אִם חָבַל אָדָם מַעֲשָׂיו, לְאַחַר כֵּן כְּשֶׁהִגִּיעַ שְׁעָתוֹ, מֵרֹב חוֹבוֹתָיו לְקוֹנוֹ, חוֹבֵל אֶת שְׁלוֹ, וְנוֹטֵל נִשְׁמָתוֹ.

לְפִיכָךְ כָּתִיב, (דברים כד יז) לֹא תַחְבֹּל בֶּגֶד אֱלֻמְנָה. מֵאִי טַעְמָא, הוֹאִיל וּמִשְׁכּוֹנָתוֹ בִּידוֹ שֶׁל מְקוֹם, אֵין צָרִיף לְמַשְׁכֵּן אוֹתָהּ פַּעַם אַחֲרָת. דְּכָתִיב, (נחום א ט) לֹא תִקּוּם פְּעָמִים צָרָה. כָּל הַנִּפְשׁוֹת בִּידוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אִם זָכוּ, נִכְנָסוֹת בְּמַחֲצָתָן שֶׁל הַצַּדִּיקִים בְּגֵן עֵדֶן. לֹא זָכוּ, נִכְנָסוּ בְּגִיהֵנָם.

רַבִּי נְחוּנְיָא בְּרִי יוֹסִי אָמַר, מְקוֹם נִתְבַּצֵּר לָהֶם לְרַשְׁעִים בְּגִיהֵנָם, וּמִשָּׁם יוֹצְאוֹת וּמִשּׁוֹטְטוֹת נִפְשׁוֹתָם בְּעוֹלָם, וְאֵין לָהֶם מְנוּחָה, וְחוֹזְרוֹת לְגִיהֵנָם, וּבָאוֹת לְאַחֲרֵי כֵן, וְנִדְּחוֹת מִשְׁעָרֵי חַיִּים, וְחוֹזְרוֹת לְעוֹלָם. וּמֵאֵן

לְפִיכָךְ צָרִיף הָאָדָם לְהַפְקִיד נִשְׁמָתוֹ לִיוָצֵרוֹ, וְקוֹרָא פְּסוּקָא אַחַד שֶׁל רַחֲמִים, כְּגוֹן (תהלים לא) בְּיָדְךָ אֶפְקִיד רוּחִי פְּדִית אוֹתִי ה' אֵל אֱמֶת. וְהוֹאִיל וְהִיא בְּפִקְדוֹן - אָף עַל פִּי שְׁהִיא מְחַוֵּיבֶת בְּכֶמֶה חוֹבוֹת, הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְשִׁיב אוֹתָהּ לְחִיקוֹ שֶׁל אָדָם.

כְּעֵנֶן זֶה צָרִיף לְהַתְנַהֵג בְּמִידוּתוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְלִלְכֹת בְּדַרְכָּיו, שְׁכָתוֹב (דברים כח) וְהִלַּכְתָּ בְּדַרְכָּיו. שֶׁהִרִי נִשְׁמָתוֹ פִּקְדוֹן בִּידוֹ, שְׁהִיא מִתַּחַת פֶּסֶא הַכְּבוֹד, וְהוּא נוֹצֵר מְטָפָה סְרוּחָה. הִרִי פִקְדוֹן נִשְׁמָתוֹ בִּידוֹ.

וְכָתוֹב אִם חָבַל תַּחְבֵּל שְׁלֵמַת רַעַךְ, אִם חָבַלְתָּ מַעֲשֶׂיךָ וְלִלְכֹת נִשְׁמָתְךָ, שְׁהוּא מֵאוֹר לְבוּשׁוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁהוּא רַעַךְ וְרַע אֲבִיךָ - עַד בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ, כְּשִׁיגִיעַ זְמַנְךָ לְהַפְטֵר מִהַעוֹלָם, תְּשִׁיכְנוּ לוֹ, שְׁכָתוֹב (קהלת יב) וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נָתַנָּה. תָּנָה לוֹ כְּמוֹ שֶׁנִּתְּנָה לָךְ.

אִם חָבַל תַּחְבֵּל. אִם חָבַל אָדָם מַעֲשָׂיו, לְאַחַר כֵּן כְּשֶׁהִגִּיעַ שְׁעָתוֹ, מֵרֹב חוֹבוֹתָיו לְקוֹנוֹ, חוֹבֵל אֶת שְׁלוֹ וְנוֹטֵל נִשְׁמָתוֹ.

לְפִיכָךְ כָּתוֹב לֹא תַחְבֵּל בֶּגֶד אֱלֻמְנָה. מֵה טַעַם? הוֹאִיל וּמִשְׁכּוֹנָתוֹ בִּידוֹ שֶׁל מְקוֹם, אֵין צָרִיף לְמַשְׁכֵּן אוֹתָהּ פַּעַם אַחֲרָת, שְׁכָתוֹב (נחום א) לֹא תִקּוּם פְּעָמִים צָרָה. כָּל הַנִּפְשׁוֹת בִּידוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אִם זָכוּ - נִכְנָסוֹת בְּמַחֲצָתָן שֶׁל הַצַּדִּיקִים בְּגֵן עֵדֶן. לֹא זָכוּ - נִכְנָסוּ בְּגִיהֵנָם. רַבִּי נְחוּנְיָא בְּרִי יוֹסִי אָמַר, מְקוֹם נִתְבַּצֵּר לָהֶם לְרַשְׁעִים בְּגִיהֵנָם, וּמִשָּׁם יוֹצְאוֹת וּמִשּׁוֹטְטוֹת נִפְשׁוֹתָם בְּעוֹלָם וְאֵין לָהֶם מְנוּחָה, וְחוֹזְרוֹת לְגִיהֵנָם, וּבָאוֹת לְאַחֲרֵי כֵן, וְנִדְּחוֹת מִשְׁעָרֵי חַיִּים, וְחוֹזְרוֹת לְעוֹלָם. וּמֵי הֵם? אוֹתָם

אינון. אותם שהפגינו את בריתם. ולא נתעסקו בפריה ורביה.

עד שבא הקדוש ברוך הוא, ובונה אותם, ושולח ונוטע אותם בעולם. משל, לאדם שנטע אילן, ראה שלא הצליח, עקרו ושולחו במקום אחר. וכן פעמים רבות. דכתיב, (איוב לג כט) הן כל אלה יפעל אל פעמים שלוש עם גבר.

עד שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו (עמוס ו ב). (ארבע פעמים חוזר האדם) ארבע פתחים בשמים, ובכל פתח ופתח ממונים. הראשונים רחמנים, ועקרו ושולחו במקום אחר. אם שב בתשובה, הראשונים הרחמנים אומרים לו, צא מן הפתח הזה, ונעזור לך שתצא מן הפתח הזה.

ברוךמא זו השניים והשלישים, אם ישוב בתשובה, וירויח כבתחלה. הרי הראשונים שניים ושלישים נעשו פולם רחמנים, ויוציאוהו. אבל אם יבא לפתח הרביעי, לא יצא לעולם. שנאמר, על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו. ואינון אותם שהפגינו ברית קודש.

מאי טעמא, דתנינן, אמר רבי יוסי אמר רבי יודא, מפני שממעט את הדמות. ומנדין אותם בעולם הבא, ומתמעטין מעשיהם לפני המקום. ועליהם כתיב, (ישעיה סו כד) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי כי תולעתם לא תמות. שכל הפוגם בריתו, כביכול, פאלו פוגם במקום אחר.

רבי יוסי פתח, (תהלים קכז ה) אשרי הגבר אשר מלא את אשפתו מהם וגו'. במתעסק בפריה ורביה הפתוב מדבר. מאי לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער.

שהפגינו את בריתם ולא נתעסקו בפריה ורביה.

עד שבא הקדוש ברוך הוא ובונה אותם, ושולח ונוטע אותם בעולם. משל לאדם שנטע אילן. ראה שלא הצליח, עקרו ושולחו במקום אחר. וכן פעמים רבות, שכתוב (איוב לג) הן כל אלה יפעל אל פעמים שלוש עם גבר.

עד שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו (עמוס ב). (ארבעה פתחים חוזר האדם) ארבעה פתחים בשמים, ובכל פתח ופתח ממונים. הראשונים רחמנים, ועקרו ושולחו במקום אחר. אם שב בתשובה - הראשונים הרחמנים אומרים לו: צא מן הפתח הזה, ונעזור לך שתצא מן הפתח הזה.

ברוךמא זו השניים והשלישים. אם ישוב בתשובה וירויח כבתחלה, הרי הראשונים שניים ושלישים נעשו פולם רחמנים ויוציאוהו. אבל אם יבא לפתח הרביעי, לא יצא לעולם, שנאמר על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו. והם אותם שהפגינו ברית קודש.

מה הטעם? ששנינו, אמר רבי יוסי אמר רבי יודא, מפני שממעט את הדמות. ומנדין אותם בעולם הבא, ומתמעטים מעשיהם לפני המקום, ועליהם כתיב (ישעיה סו) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי כי תולעתם לא תמות. שכל הפוגם בריתו, כביכול פאלו פוגם במקום אחר.

רבי יוסי פתח, (תהלים קכז) אשרי הגבר אשר מלא את אשפתו מהם וגו'. במתעסק בפריה ורביה הפתוב מדבר. מהו לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער?

אָלֵא בִּזְמַן שֶׁהָאָדָם יוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, וְנִפְשׁוּ בָּאָה לִיפְנֵס בְּמָקוֹם הָרְאוּי לָהּ, כִּמְה מִלְּאָכִי חֲבֵלָה עוֹמְדִים מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה, וְכִמְה מִלְּאָכִי שְׁלוֹם עוֹמְדִים מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה, זָכָה, מְקַדִּימִים לוֹ מִלְּאָכִי שְׁלוֹם, וְאוֹמְרִים לוֹ שְׁלוֹם בּוֹאָךְ. לֹא זָכָה, מִלְּאָכִי חֲבֵלָה מְקַדִּימִים לוֹ, וְאוֹמְרִים (ישעיה ג יא) אוֹי לְרָשָׁע רַע כִּי גָמוּל יִדְּיו יַעֲשֶׂה לוֹ.

וּבִמָּאן אִיהוּ. מִי שֶׁלֹּא נִתְעַסֵּק לְהַנִּיחַ בֶּן בְּעוֹלָם הַזֶּה. שֶׁכָּל הַמְּנִיחַ בֶּן בְּעוֹלָם הַזֶּה, וּמִלְּמָדוֹ תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, אֵין מִלְּאָכִי חֲבֵלָה וְגִיּוֹנָם שׁוֹלְטִין בּוֹ. הֵדָא הוּא דְכַתִּיב, (תהלים קכז ה) לֹא יִבְשׁוּ כִּי יִדְּבְרוּ אֶת אוֹיְבֵיהֶם בַּשָּׁעַר, אֱלוֹ מִלְּאָכִי חֲבֵלָה, שְׁאִינָם יְכוּלִים לְשַׁלּוֹט עָלָיו.

שְׂרָא יֹאמֵר אָדָם, הֲרִי תוֹרָתִי וּמַעֲשִׂים טוֹבִים מְגִינִים עָלַי, וְלֹא אֶתְעַסֵּק בִּפְרִיָּה וּרְבִיָּה. אֲלֵא אָף עַל פִּי שֵׁישׁ בִּידּוֹ תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, אֵינוֹ נִכְנָס בְּמַחֲצֵתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאֵין לוֹ חֶלֶק לְעוֹלָם הַבָּא.

כַּגֹּן חֵד מַחְבְּרָנָא, דְּאֶפְקֵהוּ מִתְּלִיסַר תַּרְעִין דִּיהֵהוּא עֲלָמָא, דְּאֶלְמָלָא קְלִיָּה דְרַבִּי יוֹדָא חֲסִידָא, אֶתְטָרִיד מִתַּרִּין עֲלָמִין. שְׁהֲרִי אֵין לָךְ אָדָם בַּעַל תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים כְּחִזְקָיָה מִלָּךְ יְהוּדָה עָלָיו הַשְׁלוֹם, וְכַתִּיב בִּיה, (ישעיה לח א) כֹּה אָמַר ה' צוּ לְבִיתְךָ כִּי מֵת אִתָּה וְלֹא תַחֲיָה, כִּי מֵת אִתָּה בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא תַחֲיָה בְּעוֹלָם הַבָּא. רַבִּי יוֹחָנָן הָיָה דְרִישׁ, (קהלת יא ו) בִּבְקָר זֶרַע אֶת זֶרַעַךְ וְלַעֲרֹב אֶל תֵּנַח יָדְךָ וּגּו'. צָרִיךְ אָדָם לְהִתְעַסֵּק בְּעוֹלָם הַזֶּה בִּפְרִיָּה וּרְבִיָּה, בִּבְחִירוֹתָיו וּבְזִקְנוֹתָיו, דְּלֹא יִשְׁתַּבֵּיךְ מִיָּגִיָּה, אָף עַל פִּי דְאִיהוּ סָבָא, לֹא יִסְלַק גְּרָמִיָּה. מֵאִי טַעֲמָא. כִּי

אָלֵא בִּזְמַן שֶׁהָאָדָם יוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וְנִפְשׁוּ בָּאָה לִיפְנֵס בְּמָקוֹם הָרְאוּי לָהּ, כִּמְה מִלְּאָכִי חֲבֵלָה עוֹמְדִים מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה, וְכִמְה מִלְּאָכִי שְׁלוֹם עוֹמְדִים מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה, זָכָה - מְקַדִּימִים לוֹ מִלְּאָכִי שְׁלוֹם וְאוֹמְרִים לוֹ שְׁלוֹם בּוֹאָךְ. לֹא זָכָה - מִלְּאָכִי חֲבֵלָה מְקַדִּימִים לוֹ וְאוֹמְרִים (ישעיה ג יא) אוֹי לְרָשָׁע רַע כִּי גָמוּל יִדְּיו יַעֲשֶׂה לוֹ. וּבִמָּאן הוּא? מִי שֶׁלֹּא נִתְעַסֵּק לְהַנִּיחַ בֶּן בְּעוֹלָם הַזֶּה. שֶׁכָּל הַמְּנִיחַ בֶּן בְּעוֹלָם הַזֶּה וּמִלְּמָדוֹ תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, אֵין מִלְּאָכִי חֲבֵלָה וְגִיּוֹנָם שׁוֹלְטִים בּוֹ. זֶהוּ שֶׁכַּתוּב (תהלים קכז) לֹא יִבְשׁוּ כִּי יִדְּבְרוּ אֶת אוֹיְבֵיהֶם בַּשָּׁעַר. אֱלוֹ מִלְּאָכִי חֲבֵלָה שְׁאִינָם יְכוּלִים לְשַׁלּוֹט עָלָיו.

שְׂרָא יֹאמֵר אָדָם, הֲרִי תוֹרָתִי וּמַעֲשִׂים טוֹבִים מְגִינִים עָלַי, וְלֹא אֶתְעַסֵּק בִּפְרִיָּה וּרְבִיָּה. אֲלֵא אָף עַל פִּי שֵׁישׁ בִּידּוֹ תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, אֵינוֹ נִכְנָס בְּמַחֲצֵתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאֵין לוֹ חֶלֶק לְעוֹלָם הַבָּא.

כַּמוֹ אֶחָד מִחְבְּרָנֵי, שֶׁהוֹצִיאָהוּ מִשְׁלֶשָׁה עָשָׂר שָׁעִרִים שֶׁל אוֹתוֹ הָעוֹלָם, שֶׁאֶלְמָלָא קוּלוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹדָא חֲסִידָא, הָיָה נִטְרָד מִשְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת. שְׁהֲרִי אֵין לָךְ אָדָם בַּעַל תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים כְּחִזְקָיָה מִלָּךְ יְהוּדָה, עָלָיו הַשְׁלוֹם, וְכַתוּב בּוֹ (ישעיה לח) כֹּה אָמַר ה' צוּ לְבִיתְךָ כִּי מֵת אִתָּה וְלֹא תַחֲיָה. כִּי מֵת אִתָּה בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא תַחֲיָה בְּעוֹלָם הַבָּא.

רַבִּי יוֹחָנָן הָיָה דוֹרֵשׁ, (קהלת יא) בִּבְקָר זֶרַע אֶת זֶרַעַךְ וְלַעֲרֹב אֶל תֵּנַח יָדְךָ וּגּו' - צָרִיךְ לְהִתְעַסֵּק בְּעוֹלָם הַזֶּה בִּפְרִיָּה וּרְבִיָּה בִּבְחִירוֹתָיו וּבְזִקְנוֹתָיו שֶׁלֹּא יַעֲזֹב מִמֶּנּוּ, אָף עַל פִּי שֶׁהוּא זָקֵן לֹא

לא תדע איזה יכשר הזה או זה וגו'. רבי יוחנן קשישו יומיו, ותקיפו עינוי מלאסתפלא, וחולשא תקיף עלוי. קם ואמר, מה אנא לעלמא דאתי, דקא הוי לי בנין ומיתו. אמרו ליה, רבינו, מימך אנו שותים, כמה בנין אשתביקו (את שבקת) דאתקיפו לך לעלמא דאתי, לא נח דעתיה.

עד שהאיר הקדוש ברוך הוא את עינוי דחד סבא, קם ואמר, עליך רבי יוחנן, דאת סבא וחולשא תקיף עליך, ועל רבי חזקיה דאיהו עקר, אמר קרא, (ישעיה נה) כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי ובחורו באשר חפצתי וגו', ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות שם עולם אתן לו אשר לא יכרת. נח דעתיה דרבי יוחנן, אמר ליה, תנוח דעתך כמו שהנחת את דעתי.

רבי ברוקא אמר, פתיב, (ויקרא כב ג) ונכרתה הנפש ההיא מלפני. אי הנפש תכרת, הגוף ההוא מה תהא ממנו, אי הכי, כמה קברות בריקניא, כמה ציונין למגנא. דהא אי לבתר קודשא בריך הוא בני לההוא נפש במלקדמין בהאי עלמא, גופא דשביק, אתאביד, וקברא בריקניא, אי הכי, כמה גרמין אתאבידו, וכמה קברין למגנא.

אלא קודשא בריך הוא לא ישיצי עובדי ידוי, אלא מארעא ומתחות שמיא אלה. ויחתון לתתא, ויתבנון בקיומא אתרא גו אינון תתאי, בדיורא דאקרי נשיה, ותמן יתכנשוון (יתנשוון) לדרי דרין.

דהא שבע ארעין לתתא. ואלו הן: ארץ. אדמה. ארקא. גיא. נשיה. ציה. תבל. תבל, הוא דיורא דילן. בנשיה אמאי גופין

יסלק עצמו. מה הטעם? כי לא תדע [אינך יודע] אי זה יכשר הזה או זה וגו'.

רבי יוחנן היה קשיש ימים, וכהו עינוי מלהסתפל, והחלשה התגברה עליו. קם ואמר, מה אני לעולם הבא, שהיו לי בנים ומתו? אמרו לו, רבינו, מימך אנו שותים, כמה בנים נשארו (אתה השארת) שמחזקים אותך לעולם הבא. לא נחה דעתו.

עד שהאיר הקדוש ברוך הוא את עינוי דחד סבא, קם ואמר, עליך רבי יוחנן, שאתה זקן וחלשה התגברה עליך, ועל רבי חזקיה שהוא עקר אמר הפתוב (ישעיה נה) כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי ובחורו באשר חפצתי וכו', (שם) ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות שם עולם אתן לו אשר לא יכרת. נחה דעתו של רבי יוחנן. אמר לו, תנוח דעתך כמו שהנחת את דעתי.

רבי ברוקא אמר, פתוב (ויקרא כב) ונכרתה הנפש ההיא מלפני. אם הנפש תכרת, הגוף ההוא מה יהיה ממנו? אם כן, כמה קברים בריקנות! כמה ציונים לחנם! שהרי אם אחר כן הקדוש ברוך הוא בונה אותה הנפש כמו מקדם בעולם הזה, הגוף שעזב נאבד, והקבר לריק. אם כן, כמה עצמות נאבדו, וכמה קברים לחנם.

אלא הקדוש ברוך הוא לא יכלה מעשי ידיו, אלא מהארץ ומתחת השמים האלה. ויכדו למטה, ויבנו בקיום אחר בתוך אותם התחתונים, במדור שנקרא נשיה, ושם הם יתכנסו (ישכחו) לדורי דורות.

שהרי שבע ארצות למטה, ואלו הן: ארץ, אדמה, ארקא, גיא,